

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

ТОМА РОСАНДИЋ

(1878 - 1958)

Каталог изложбе

НОВИ САД, 2003

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

КАТАЛОЗИ ИЗЛОЖБИ

85

АУТОРИ КАТАЛОГА И ИЗЛОЖБЕ

Ксенија Светличкић и Александра Карановић

Библиотека Матице српске (БМС) приредила је изложбу поводом 125 година од рођења вајара Томе Росандића. Изложба је постављена у витринама испред свечане сале Матице српске, а коришћена је грађа из збирки БМС. Испод сваке каталожке јединице уписане су сигнатуре.

Изложба траје до 18. јула 2003. године.

Аутопортрет

Нимало изузетно - као што изгледа у многим биографијама изузетних људи - Тома Росандић се пењао стрмим путем и као човек и као уметник. Рођен у радничкој породици на периферији приморског града, он се спремао да буде каменорезац, а да постане скулптор одлучио је тек кад је имао тридесет година. У Сплиту није добио стипендију, у Бечу га нису примили у Уметничку академију, већ зрео човек, више је био туђ помоћник но самосталан мајстор. Било би утешно, али и погрешно мислити да су разлози његовог мучног успона лежали једино у времену и друштву. Били су они и у његовој духовној и физичкој конституцији, - у тромости његовог духа, у недостатку чврсте воље, у тешком одвајању од провинцијског схватања скулптуре. Не само у почетку његова рада, него за две деценије, он није могао да се ослободи литерарних тема, насталих у сентименталном расположењу и у малограђанском амбијенту. Већ сама имена његових тадашњих скулптура - *Мајчина туга*, *Мајчина брига*, *Сироче*, *Удовица* - говоре о његовој везаности за приповетку и поезију при избору мотива које је давао на стилизован и декоративан начин. Друга његова традиционална стега није била мање чврста. Одрастао у атмосфери католичке цркве, он никад није престао ценити патетичност у изразу религиозних фигура и рељефа. Његов *Ессе Ното*, *Полагање у гроб*, *Аскета*, *Јован Крститељ*, у којима је јасан призвук готике или барока, нису били намењени модерном човеку и савременим становима, ни лаичким јавним установама, него црквама, и не само ради тога да их гледају верни, већ и да се моле пред њима. Своја велика дела је Тома Росандић дао између 1930 и 1940, кад се вратио класичном и ренесансном схватању скулптуре. У то доба, у доба његовог пуног мајсторства, настале су његове фигуре и бисте у дрвету, у мрамору, у бронзи *Млади човек*, *Уморни борац*, *Барба*, *Девојчица*, *Пастирче с фрулом*, *Аутопортрет*, *Портрет бискупа Учелињија*, *Портрет госпође Дембицке*. Те његове скулптуре припадају не само нашој уметности, него и европској.

Милан Кашанин, 1937

Једва нешто млађи од Надежде Петровић, једва нешто старији од Јована Бијелића, Тома Росандић је испунио својим длетом време које раздваја њихове кичице и упутио српску скулптуру истим правцем којим Надежда и Бијелић српско сликарство - путем модерних ликовних схватања.

Рођен 1878 у Сплиту, у породици једног радника-каменоресца, Росандић је од детињства стекао две особине без којих нема праве уметности: поштовање заната и преданост раду. С предосећањем да се у овим особинама крије лепта обдареност, њега је увео у своју радионицу познати каменорезац Билинић, који је - срећним стицајем околности - пре тога примио још једног младог ученика, по имену Ивана Мештровића. Сусрет учитеља и ученика је врло значајан за време које одлази; сусрет ових ученика био је, несумњиво, врло значајан за време које долази. Росандић и Мештровић су наизменичним утицајима и хармоничном сарадњом основали једну школу која је имала више узора али ниједног претходника. Међутим, плодови ове срећне заједнице имали су тек да дођу. Росандић је своје прве скулпторске амбиције открио у друштву младог моделара Артура Фераринија, који је дошао из Италије с оним истим мисионарским надахнућем с којим су некада долазили Микелоцо и Онофрио дела Кава. Њих ће двојица основати вечерњу занатску школу за цртање и репродуцирање скулптуре, али није била никаква тајна да је највреднији ученик ове школе сам Росандић, који скицира, компонује, лије у гипсу и реже у камену с истом радозналешћу с којом студира техничка питања, теориске расправе или живот е великих уметника.

Миодраг Коларић, 1959

У нашој савременој уметности Тома Росандић је последња и прва личност са орнатом старог мајстора. У подтексту његове скулптуре има много великих амбиција које су некада обележаване великим словима: Бог, Лепо, Вечно, Љубав. Метафизика оваквих идеала дошла је до изражаја у целом Росандићевом делу, од бисте, до религиозне композиције. Као вајар трудио се да је сагледа у људима, да у њима види свемирско и божанско. Може се у том смислу рећи да је, слично старим Грцима, човека дивинизирао, а бога хуманизирао. Настављајући традицију европске скулптуре, коју је, обилазећи метрополе Старог света, имао прилике да упозна, повезан у почетку својих напора са Мештровићем, - са чијим се опусом његово дело несумњиво често подудара, - Росандић је задржао узбудљиву позу старог мајстора и вероватно зато умногоме и делује као анахроничка фигура, у овом веку Пикаса и нуклеарне физике.

Миодраг Б. Протић, 1956

Далматинац Росандић познао је рано даљине хоризонта, поезију мира, статику и чулну опишљивост камена. По вокацији скулптор, имао је дакле срећу да дође на свет где треба: где ће погледом проучавати просторне тајне, и где ће осетљивим својим рукама пипати камен. Наштао се здружен с

природом како је за његов позив најповољније било. "Човеку је дат разум и руке" - забележио је Св. Тома Аквински. Росандић је необично леп пример за Аквинусово мишљење о човеку ствараоцу, који је персонификован и духом и чудотворним рукама.

Сем вајарског дара, Росандић има јаке метафизичке наклоности духа. Као уметник облика и покрета, он наравно, топло воли земљу и земаљско, али је у великим тренутцима и визија и мисли врло далеко од земље. У дискусији о уметности и уметницима, или о другим општим проблемима, увек иде у даљине непознатог, у тајне овога света. И тражи при том прецизну реч и синтетичан закључак, на начин мислиоца. Има, и зна, нарочито филозофију своје активности. Ово је доста ретка појава међу ликовним уметницима који често не знају, и не верују, да има филозофија њихове активности. По Росандићу, нема уметности ако сваки појам, свака тежња уметникова није везана за неки принцип трансцендентности. За трансцендентно мора бити везан и појам цивилизације и појам историје, а поготово појам уметности. Ствараоцу и јесте задатак да "трансцендира", да пребације човека и материју у област највишег посматрања и искуства. Стваралац врши култ апстрактних вредности. Божанство је трансцендентно, и зато све што је боже, свет и живот, а нарочито дела духа, не могу бити временска у најдаљем свом домашању.

Исидора Секулић, 1925

Тома Росандић предиван човек који нам је дозвољавао да лутајући по себи самим тражимо путеве свог исказивања у глини, гипсу, камену и дрвету, научио ме је једноставности... Тачније, учинио је да моја потреба за једноставном, неоптерећеном формом, лишеном свега сувишног, дође до изражаја. Росандић никада није тражио да га се слуша. Дошао би, застао крај онога што смо радили и рекао: "Ја, можда, не бих то тако урадио". Није говорио како би он то радио, али је остављао за собом питање - зашто он то не би тако урадио? Питање које је нагонило на размишљање. Слушајући га, човек је осећао потребу да се лиши свих сувишних, непотребних елемената, у размишљању, у исказивању речима, у исказивању у материји којом је радио, осећао потребу да се окрене битном, да се окрене суштини, али тако да та суштина каже на најлепши и најснажнији начин, оне, праве ствари... То је оно што ми је Росандић поклатио.

Ана Бешлић, 1980

Није био песник речи, био је песник форме и линије којима је опевао снагу, лепоту и читаву скалу људских осећања - од наивне радозналости и нежности до сензуалне чежње и страсти, од самоодрицања и душевне патње до узвишеног бола.

У дугом временском периоду протекао је читав један људски век, осамдесетогодишњи живот једне изузетне уметничке личности, испуњен непрекидним радом, тежњом за знањем и усавршавањем и интензивним

уметничким стварањем.

Вајар Тома Росандић отпочео је свој животни пут у Сплиту у осмој деценији прошлога века и завршио га у Сплиту у шестој деценији овога века. Родио се у сиромашној радничкој породици, 22. јануара 1878. године, у доба народног препорода у Хрватској, само неколико година пре преласка сплитске општине под хрватску управу. Отац, Антонио Росандић, био је зидар и каменорезац, а мајка, Томина Мулановић-Росандић, кројачица. Још у најранијој младости научио је Росандић од оца каменоресца да спретно држи длето у руци, као и велики француски вајар Роден, који ће му касније, једно време, бити узор.(...)

Росандићево виртуозно техничко знање, познавање могућности и вредности материјала, непосредност и јасноћа у изразу, осећање за пластично и монументално, обезбедили су му високо место у југословенској уметности. Иако није имао редовно уметничко образовање, овај самоуки уметник-вајар владао је сигурним знањем о анатомији, покрету, ставу и пропорцијама људског тела. Био је темперамантан и сензибилан уметник. Његове скулптуре носе лични ликовни израз, непосредно осећање живота и смисао за меру, склад форме. Био је плодан вајар, оставио је за собом велики број разноврсних уметничких дела од монументалне композиције до ситне декокративне пластике и предмета примењене уметности.

Радмила Антић, 1963

Одушевљавајући се за велике ренесанске мајсторе, тежио је за скулпторском формом која би садржавала класичну синтетичност и словенско осећање. Као многи данашњи скулптори од имена, он је увидео да није некорисно умети клесати камен или мрамор. Јер, док рад у мекој глини не тражи много одговорности и дисциплине, рад у камену сили да се посао тачно измери и да се дух навикне да не рачуна са случајностима. Радећи у разним материјалима, он је осетио како сваки употребљени материјал захтева нарочиту технику. Тако је, на пример, немогућно површину мрамора третирати као ону бронца. Да би што више респектовао материјал камена, он је често своје фигуре и главе директно клесао. Нема сумње да је то једна строга метода која дисциплинује и дух, и око, и руку.

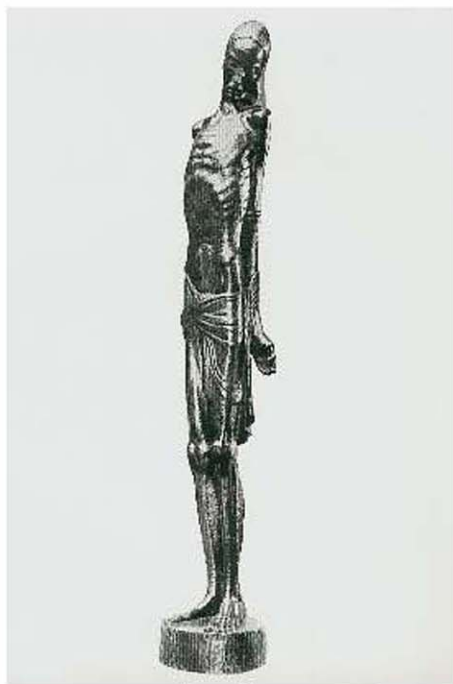
Коста Страјнић, 1927

Тамњаница

ДЕЛА
(снимци)

1. *Глава младог човека*, 1910
2. *Мајчина радост*, 1912

Ессе Ното

3. *Мати и дојенче*, 1912
4. *Игра*, 1915
5. *Мајчина брига*, 1915
6. *Мајчина туга*, 1915

7. *Младост*, 1915
8. *Младост*, 1916
9. *Стуб*, 1917
10. *Ессе Ното*, 1918

Глава младог човека

11. *Јован Крститељ*, 1918
12. *Буђење*, 1919
13. *Млада жена*, 1919-20

14. *Полагање Христа у гроб*, 1925
15. *Борба добра и зла*, 1927
16. *Тамњаница*, 1927
17. *Аутопортрет*, 1930

Јован Крститељ

18. *Женски акт*, 1932
19. *Посуда за воће*, 1936
20. *Играли се коњи врани*, 1937

КАТАЛОЗИ

21. Exhibition serbo-croatian artists. - [S. l. : s. n., 1917]. - 19 str.
УК III 3032
22. Exhibition of Sculpture by T. Rosandić Paintings by M.
Rački & S. Popović, Etchings by T. Krizman. - [London :
Serbian Red Cross], 1919. - 18 str.
УК III 4937

Мајчина радост

23. Росандић. - Загреб : Југославенска галерија умјетнина,
1920. - 18, [74] стр. с репродукцијама
IV 3405

24. Тома Росандић / [аутор каталога] Радмила Антић. -
Београд : Музеј града Београда, 1963. - 128 стр., 45
листова с таблама (репродукције)
III 20176
25. Toma Rosandić / [autor izložbe i kataloga] Radmila Antić. -
[Split : s. n.], 1979. - 14 str., [8] str. s tablama ilustracija
УК II 5115

Мајчина туга

26. Мајсторска радионица Томе Росандића / [аутор каталога
и изложбе Јасна Марковић]. - Београд : Музеј града, 1985.
- 32 стр., [16] стр. с таблама илустрација
УК II 5039

27. Padiglione del Regno di Serbia. - [S. l. : s. n., s. a.] - [198] str.
УК III 6691

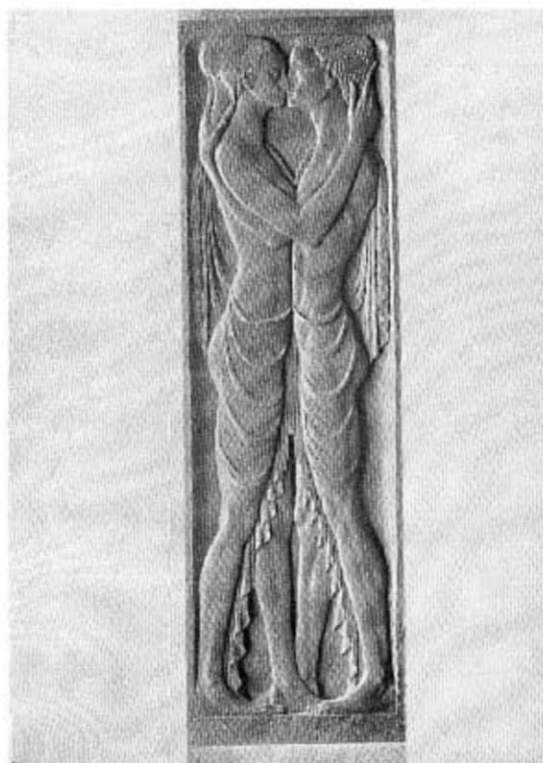
ЛИТЕРАТУРА

28. Тома Росандић : поводом Маузолеја породице Петриновића у Супетру / Коста Страјнић. У: Летопис Матице српске. – Год.101, књ. 313, св.1-3 (јули-септ. 1927), стр. 223-233.
II П 951, ПМС II 1

Женски свет

29. Savremenici / Miodrag B. Protić. - Beograd : Nolit, 1955. - 175, CVIII str., 8 listova s tablama
III 19162/I
30. Тома Росандић / [аутор текста Миодраг Коларић. - Београд : Просвета, 1959. - 15 стр., [23] стр. с таблама (репродукције)
II 26508

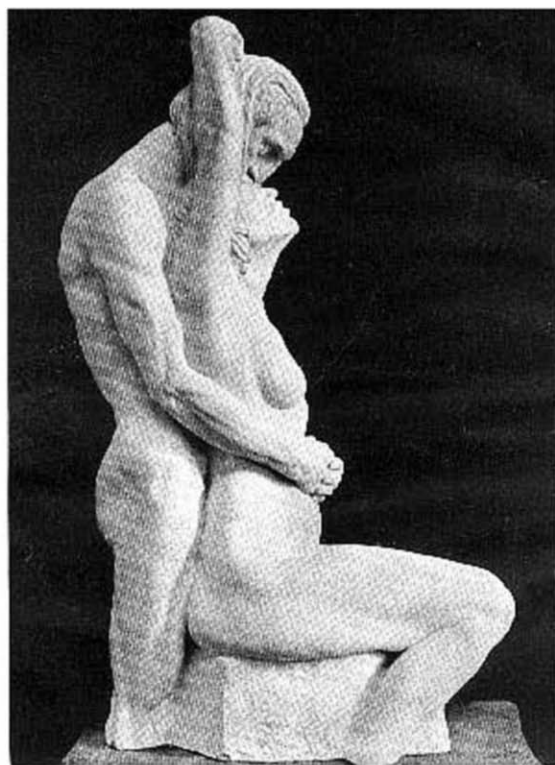

Младост

31. Сусрети и писма. 7, Тома Росандић / Милан Кашанин. У: Летопис Матице српске. – Год.148, књ. 409, св. 4 (април 1972), стр. 319-328.
III 951, ПМС II 1

32. Тома Росандић / Милан Кашанин. У: Сусрети и писма / Милан Кашанин. - Нови Сад : Матица српска, 1974. - Стр. 181-198.

II 57848

Младост

33. Тома Росандић : дух и скулптура / Исидора Секулић. У: Аналитички тренутци и теме / Исидора Секулић. - [1. изд.]. - Београд : "Вук Караџић", 1977. - Стр. 216-223.

II 68869/9

ФОТОГРАФИЈЕ

- 34. Тома Росандић
- 35. Музеј вајара Томе Росандића
- 36. Тома Росандић са ученицима
- 37. Из уметничког атељеа

Уметничков атеље

ТОМА РОСАНДИЋ
1878 - 1958

Издавач

Библиотека Матице српске
Нови Сад
Матице српске 1

Уредник

Миро Вуксановић

АУТОРИ КАТАЛОГА

Ксенија Светличих и Александра Карановић

ПРИПРЕМА

Ксенија Светличих
Оливера Михајловић

УМНОЖАВАЊЕ

Станислава Дрековић

ПОВЕЗ

Милорад Родић

ТИРАЖ

50 примерака